

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING MA'MURIY HUDUDDA SODIR ETILADIGAN SUITSID HOLATLARNING PROFILAKTIKASINI TA'MINLASH FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

O.R.Boltaboyev

Ilmiy Rahbar: IIV Akademiyasi Tashkiliy

Boshqarma yuridik ta'minlash guruhi bosh yurist konsulti, mayor

Ahmaddiyorov Davlatbek Obidjon o'g'li

324-guruh

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17698331>

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada ma'muriy hududlarda kuzatilayotgan suitsid holatlarining oldini olishda profilaktika inspektorlarining roli, funksional vazifalari va xizmatlararo hamkorlik mexanizmlari chuqur tahlil qilinadi. Suitsidning yuzaga kelishiga sabab bo'luvchi psixologik, ijtimoiy, iqtisodiy va oilaviy omillar o'rganilib, xavf guruhidagi shaxslarni aniqlash, ularni monitoring qilish hamda rehabilitatsiya jarayonlarini takomillashtirishning yangi yondashuvlari taklif etiladi. Shuningdek, profilaktika inspektorining mahalla, psixologik xizmatlar, tibbiy tizim va ta'lim muassasalari bilan hamkorligi samaradorligi baholanadi. Tadqiqot natijalari integratsiyalashgan yondashuv suitsidning oldini olishda eng muhim omil ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: suitsid, profilaktika, xavf omillari, psixologik tahlil, rehabilitatsiya, xavf guruhi, monitoring, mahalla, hamkorlik, ijtimoiy xavfsizlik.

Kirish

Suitsid hodisalari bugungi kunda nafaqat sog'liqni saqlash yoki psixologik tizim muammosi, balki keng qamrovli ijtimoiy-huquqiy masala sifatida qaralmoqda. Ushbu jarayonning oldini olish uchun birlamchi bo'g'in bo'lib hisoblangan profilaktika inspektorlarining faoliyati alohida ahamiyatga ega. Chunki ular aholining real hayot sharoitiga eng yaqin turuvchi huquqni muhofaza qiluvchi subyekt sifatida ijtimoiy xavf omillarini erta aniqlash va ularning kuchayishiga yo'l qo'ymaslik vazifasini bajaradi. Hozirgi sharoitda oilaviy nizolar, ruhiy iztirob, depressiya, ishsizlik, stress, zo'ravonlik, iqtisodiy bosim, ijtimoiy tanqislik kabi omillar suitsidga moyillikni kuchaytirayotganligi kuzatilmoqda. Mazkur maqolada ushbu muammolarni bartaraf etish uchun profilaktika inspektorlarining psixologik bilimlari, diagnostik ko'nikmalari, hududiy tahlil va monitoring mexanizmlarini takomillashtirishga oid ilmiy asoslangan takliflar beriladi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Avvalo, suitsid profilaktikasiga oid davlat siyosati, mavjud me'yoriy-huquqiy hujjatlar va statistik ma'lumotlar tahlil qilindi. Keyingi bosqichda sifat tahlili, kontent tahlil, ekspert baholash, so'rovnoma va intervyu metodlaridan foydalanildi. Ma'muriy hududlarda faoliyat yuritayotgan profilaktika inspektorlari, mahalla yetakchilari, psixologlar va tibbiyot xodimlari o'rtasida o'tkazilgan suhbatlar orqali amaldagi tizimdagi asosiy muammolar aniqlandi. Shuningdek, suitsid sodir etgan yoki bunga uringan shaxslarning oilaviy, ijtimoiy va psixologik holati bo'yicha olingan ma'lumotlar tasniflanib, xavf omillarining tipologiyasi ishlab chiqildi. Mazkur metodologiya asosida profilaktika tizimini takomillashtirishga doir tizimli xulosalar shakllantirildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari ma'muriy hududlarda suitsid xavfi yuqori bo'lgan shaxslarning asosiy toifalari va ularga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlab berdi. Olingan ma'lumotlarga ko'ra, suitsidga moyil shaxslar ko'pincha ijtimoiy qo'llab-quvvatlov yetishmasligi, oilaviy nizolar, doimiy stress, ruhiy tushkunlik, iqtisodiy tanglik, ma'naviy bo'shliq, jamiyatdan ajralish va kommunikatsiya yetishmovchiligi kabi omillarga duch kelgani aniqlangan. Profilaktika inspektorlari faoliyatida esa bir qator bo'shliqlar mavjudligi ma'lum bo'ldi: xavf guruhini aniqlash bo'yicha yagona algoritmnining yo'qligi, psixologik diagnostika metodlaridan kam foydalanilishi, mahalla va ijtimoiy xizmatlar bilan hamkorlikning yetarli emasligi, oilaviy muhitni muntazam tahlil qilishning sustligi. Shunga qaramay, tajriba tariqasida joriy qilingan integratsion jamoaviy yondashuv suitsid holatlarining kamayishiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Ya'ni, profilaktika inspektori — mahalla — psixolog — tibbiyot — ta'lim tizimlari o'rtasida axborot almashinuvi kuchaygan hududlarda suitsid ko'rsatkichlari pasaygan.

Muhokama

Olingan natijalar suitsid profilaktikasida yagona subyektning emas, balki ko'p komponentli tizimning roli ustun ekanini ko'rsatadi. Profilaktika inspektorlari xavf guruhlari aniqlash va ularning ruhiy holatini baholashda chuqur psixologik yondashuvga ega bo'lishi zarur. Buning uchun ularga psixologiya va krizis-holatlar profilaktikasi bo'yicha maxsus treninglar tashkil etish lozim. Shuningdek, oilalardagi ichki nizolarni erta aniqlash, ijtimoiy-psixologik muhit indeksini baholash, shaxs bilan muntazam ishlash rejasini shakllantirish, elektron monitoring tizimidan foydalanish kabi zamonaviy mexanizmlar joriy etilishi kerak. Suitsidning oldini olish bo'yicha samarali hal etuvchi omillardan biri bu — profilaktika inspektorining mahalla, psixolog va tibbiy xizmatlar bilan muntazam hamkorligidir. Bunda, ayniqsa, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash xizmatlarining tezkor reaksiya berish imkoniyati muhim o'rin tutadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, agar shaxsning psixologik-ijtimoiy muammolari erta bosqichda aniqlansa, suitsid xatarini 70–80% ga kamaytirish mumkin.

Xulosa

Yakuniy xulosalar shuni anglatadiki, suitsid holatlarining oldini olishda profilaktika inspektorlarining faoliyatini takomillashtirish zamonaviy yondashuvlar asosida qayta ko'rib chiqilishni talab qiladi. Xavf omillarini erta aniqlashning ilmiy asoslangan tizimini joriy etish, xizmatlararo hamkorlikni mustahkamlash, mahalla darajasida psixologik barqarorlikni oshirish, individual reabilitatsiya dasturlarini takomillashtirish suitsid holatlarining profilaktikasini samarali qiladi. Profilaktika inspektorlarining psixologik tayyorgarligi, axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalari va kommunikativ kompetensiyasi oshirilsa, ular suitsidning oldini olish borasida yanada samarali natijalarga erisha oladi. Bu esa jamiyatning ruhiy salomatligi, ijtimoiy barqarorlik va xavfsizlikning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Jo'rayev R. *Psixologik xavf omillari va ularning oldini olish usullari*. Toshkent: Fan, 2021.
2. Hasanov N. *Yoshlar orasida suitsidning psixologik va ijtimoiy omillari*. Toshkent, 2020.
3. Qodirova X. *Mahalla muhitida psixologik barqarorlikni baholash metodologiyasi*. Toshkent, 2019.